DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

16. december 2004 *

I sag C-520/03,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana (Spanien) ved afgørelse af 27. november 2003, indgået til Domstolen den 15. december 2003, i sagen:

José Vicente Olaso Valero

mod

Fondo de Garantía Salarial (Fogasa),

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, P. Jann, og dommerne K. Lenaerts, N. Colneric (refererende dommer), K. Schiemann og E. Juhász,

generaladvokat: A. Tizzano
justitssekretær: R. Grass,

* Processprog: spansk.

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

— J.V. Olaso Valero ved abogada T. Alcalá Mellado

— den spanske regering ved L. Fraguas Gadea, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved G. Rozet og L. Lozano Palacios, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (EFT L 283, s. 23).

2 Denne anmodning er blevet fremsat under en sag mellem J.V. Olaso Valero og Fondo de Garantía Salarial (lønmodtagernes garantifond, herefter »Fogasa«) angående sidstnævntes afvisning af i henhold til sit subsidiære ansvar at udbetale sagsøgeren en godtgørelse for uberettiget afskedigelse i henhold til et indgået forlig mellem sagsøgeren og hans arbejdsgiver om betaling af en sådan godtgørelse.

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser

3 Artikel 1, stk. 1, i direktiv 80/987 bestemmer, at »[d]ette direktiv finder anvendelse på krav, som arbejdstagere i medfør af en arbejdsaftale eller et ansættelsesforhold har erhvervet i forhold til arbejdsgivere, der er insolvente i henhold til artikel 2, stk. 1«.

4 I dette direktivs artikel 2, stk. 2, anføres, at dette ikke berører medlemsstaternes nationale retsregler for så vidt angår definitionen af udtrykkene »arbejdstager«, »arbejdsgiver«, »løn«, »erhvervet ret« og »delvis erhvervet ret«.

5 Artikel 3, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for, at garantiinstitutioner, med forbehold af artikel 4, sikrer arbejdstagerne betaling af tilgodehavender, der

hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, og som vedrører løn for perioden inden en bestemt dato.«

6 I artikel 4 i direktiv 80/987 bestemmes, at medlemsstaterne kan indskrænke den i artikel 3 omhandlede betalingspligt for garantiinstitutionerne ved at begrænse den til lønnen for en bestemt periode eller ved at fastsætte et loft.

7 Artikel 9 i dette direktiv bestemmer, at direktivet »ikke [berører] medlemsstaternes mulighed for at anvende eller indføre administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser, som er gunstigere for arbejdstagerne«.

8 Ifølge samme direktivs artikel 10, litra a), »berører dette ikke medlemsstaternes mulighed for: [...] at træffe de foranstaltninger, der måtte være nødvendige for at undgå misbrug«.

9 Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2002/74/EF af 23. september 2002 om ændring af Rådets direktiv 80/987 (EFT L 270, s. 10), som er trådt i kraft efter de faktiske omstændigheder i hovedsagen, har erstattet artikel 3 i sidstnævnte direktiv med følgende bestemmelse:

»Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for, at garantiinstitutioner sikrer arbejdstagerne betaling af tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, herunder fratrædelsesgodtgørelse ved ansættelsesforholds ophør, hvor der er hjemmel herfor i national ret, jf. dog artikel 4.

De tilgodehavender, garantiinstitutionen dækker, er ikke-udbetalt løn, der er optjent i en periode, der ligger inden og/eller eventuelt efter en dato, som medlemsstaterne har fastsat.«

De nationale bestemmelser

Kongeligt lovdekret 1/1995

Artikel 26, stk. 1 og 2, i kongeligt lovdekret 1/1995 af 24. marts 1995 om godkendelse af bekendtgørelse af Estatuto de los Trabajadores (lov om arbejdstageres forhold) (BOE nr. 75 af 29.3.1995, s. 9654, herefter »lov om arbejdstageres forhold«) bestemmer følgende:

»1. Ved løn forstås alle de økonomiske fordele, som arbejdstageren modtager i kontanter eller i naturalier som modydelse for de tjenester, han i kraft af sit arbejde yder for andres regning, når disse fordele honorerer det egentlige arbejde, uanset aflønningsformen, eller de hvileperioder, der betragtes som arbejdstid [...].

2. Der tages ikke hensyn til de beløb, arbejdstageren modtager i form af godtgørelser eller til dækning af udgifter, han har afholdt som følge af sin erhvervsmæssige beskæftigelse, samt ydelser og godtgørelser fra den sociale sikringsordning og godtgørelser for forflyttelser, tvungen tjenestefritagelse og afskedigelse.«

11 Artikel 28 i lov om arbejdstageres forhold, som ændret ved lov 33/2002 af 5. juli 2002 (BOE nr. 161 af 6.7.2002, s. 24683), med overskriften »Lige løn til mænd og kvinder«, bestemmer:

»Arbejdsgiveren er forpligtet til direkte eller indirekte at betale samme løn for arbejde af samme værdi, uanset om der er tale om vederlag eller andre ydelser, uden at der i relation til de enkelte løndele og -vilkår kan udøves forskelsbehandling på grundlag af køn.«

12 I artikel 33, stk. 1 og 2, i lov om arbejdstageres forhold, i den affattelse, som følger af lov 60/1997 af 19. december 1997 (BOE nr. 304 af 20.12.1997, s. 37453), bestemmes:

»1. Lønmodtagernes garantifond, som er et selvstændigt organ under ministeren for arbejdsforhold og sociale anliggender med status som juridisk person og med retsevne til gennemførelse af sine mål, udbetaler den løn, som arbejdstagerne har krav på i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens, konkurs eller betalingsstandsning.

I henhold til ovenstående afsnit anses for løn det beløb, der er anerkendt som sådant i et forlig eller i en retsafgørelse under en af de i artikel 26, stk. 1, omhandlede former, samt den supplerende godtgørelse i form af »salarios de tramitación«, som eventuelt er fastsat af den kompetente ret, idet fonden ikke under nogen omstændigheder, hverken samlet eller særskilt, udbetaler et beløb, der er større end det beløb, som fremkommer ved at gange det dobbelte af den daglige mindsteløn med antallet af dage, hvor der ikke er udbetalt løn, i op til 120 dage.

2. I de i det foregående stykke nævnte tilfælde betaler lønmodtagernes garantifond godtgørelse, der er tilkendt arbejdstagerne ved dom eller administrativ afgørelse som følge af afskedigelse eller som følge af, at aftaler er bragt til ophør i overensstemmelse med denne lovs artikel 50, artikel 51 og artikel 52, litra c), idet beløbet dog ikke kan overstige et års løn, og idet den løn pr. dag, som er grundlaget for beregningen, ikke kan overstige det dobbelte af den ved lov fastsatte mindsteløn.

Den godtgørelse, lønmodtagernes garantifond skal betale i tilfælde af afskedigelse eller af, at aftalerne er bragt til ophør i henhold til denne lovs artikel 50, beregnes på grundlag af 25 dage pr. ansættelsesår og kan ikke overstige det i det foregående afsnit anførte maksimumsbeløb.«

13 Ifølge artikel 33, stk. 4, i lov om arbejdstageres forhold påtager fonden sig de i de foregående stykker af denne bestemmelse omhandlede forpligtelser efter at have undersøgt, om kravet er berettiget.

14 I artikel 50 i lov om arbejdstageres forhold, der anfører grundene for en arbejdstagers opsigelse af aftalen, bestemmes:

»1. De gyldige grunde, i henhold til hvilke arbejdstageren kan anmode om, at aftalen bringes til ophør, er:

[...]

c) Når arbejdsgiveren i andre tilfælde groft tilsidesætter sine forpligtelser, medmindre der foreligger force majeure [...].

2. I disse tilfælde har arbejdstageren ret til en godtgørelse som fastsat for uberettiget afskedigelse.«

15 Artikel 56, stk. 1, i lov om arbejdstageres forhold har følgende ordlyd:

»1. Når afskedigelsen erklæres for uberettiget, kan arbejdsgiveren inden for en frist på fem dage fra dommens forkyndelse vælge enten at genansætte arbejdstageren samt udbetale de »salarios de tramitación«, som er fastsat i litra b) i nærværende stykke, eller at udbetale følgende beløb, som skal fastsættes i dommen:

a) en godtgørelse svarende til 45 dages løn pr. ansættelsesår, idet ansættelsesperioder på under et år skal beregnes pro rata på månedlig basis på indtil 42 månedlige udbetalinger

b) et beløb svarende til den skyldige løn fra afskedigelsesdatoen og frem til forkyndelsen af den dom, hvorved afskedigelsen er kendt uberettiget, eller frem til det tidspunkt, hvor arbejdstageren igen har fået arbejde, såfremt dette sker før afsigelsen af dommen, og såfremt arbejdsgiveren fører bevis for de udbetalte beløb med henblik på, at disse skal fratrækkes »salarios de tramitación«.

Arbejdsgiveren skal opretholde arbejdstagerens optagelse i den sociale sikringsordning i en periode svarende til den i ovennævnte litra b) anførte lønperiode.«

Kongeligt dekret 505/1985 vedrørende Fogasa

16 I artikel 14 i kongeligt dekret 505/1985 af 6. marts 1985 om løngarantifondens organisation og funktion (BOE nr. 92 af 17.4.1985, herefter »kongeligt dekret 505/85«) bestemmes:

»1. I dette kongelige dekret forstås ved beskyttet løntilgodehavende alle de økonomiske fordele, som arbejdstagerne har krav på, i det omfang det honorerer

a) det egentligt udførte arbejde

b) hvileperioder, der betragtes som arbejdstid

c) økonomiske fordele, som er modtaget i henhold til artikel 56, stk. 1, litra b), i lov om arbejdstageres forhold, og til artikel 211, sidste stykke, i lov om fremgangsmåden ved indgåelse af arbejdsaftaler.

[...]

2. Ved krav på godtgørelse forstås beløb, der er tilkendt arbejdstageren ved dom, ved en afgørelse fra den kompetente arbejdsmarkedsmyndighed eller ved en retsafgørelse, der supplerer denne afgørelse, som følge af afskedigelse eller som følge af, at arbejdsaftalen er bragt til ophør i overensstemmelse med artikel 50 og 51 i lov om arbejdstageres forhold.«

17 Ifølge artikel 28, stk. 3, i dette kongelige dekret kan anmodninger om ydelser fra garantifonden afslås, såfremt »det fastslås, at der er tale om et misbrug af rettigheder eller om omgåelse af lovbestemmelser, eller at udbetalingen ikke er berettiget, fordi der er godtgjort en fælles interesse for arbejdstagere og arbejdsgivere i at fremkalde en tilsyneladende lovlig insolvenssituation med det formål at opnå ydelserne fra lønmodtagernes garantifond«.

Lov om fremgangsmåden ved indgåelse af arbejdsaftaler

18 Artikel 63 i kongeligt lovdekret 2/1995 af 7. april 1995 om godkendelse af bekendtgørelse af Ley de Procedimiento laboral (lov om fremgangsmåden ved indgåelse af arbejdsaftaler, BOE nr. 86 af 11.4.1995, s. 10695, herefter »LPL«) bestemmer, at der forud for anlæg af en retssag skal iværksættes en administrativ forligsprocedure.

19 LPL's artikel 84 foreskriver, at såfremt der ikke kan opnås forlig for den administrative myndighed, skal der iværksættes en ny obligatorisk forligsprocedure for den kompetente ret.

Tvisten i hovedsagen

20 Ved forlig indgået for Juzgado de lo Social nr. 16, Valencia (Spanien), den 15. december 1999 under en af J.V. Olaso Valero anlagt sag om uberettiget afskedigelse, anerkendte virksomheden Valls y Lorente SL (herefter »Valls«), at afskedigelsen af J.V. Olaso Valero var uberettiget. Under disse omstændigheder forpligtede Valls sig til at udbetale »salarios de tramitación« samt godtgørelse for den uberettigede afskedigelse til J.V. Olaso Valero, hvilket denne accepterede.

21 Da Valls ikke den aftalte dag havde udbetalt de skyldige beløb i overensstemmelse med dette forlig, afsagde Juzgado de lo Social nr. 3, Valencia (Spanien), den 10. februar 2000 kendelse om tvangsfuldbyrdelse heraf. Ved samme domstols kendelse af 21. september 2001 blev Valls erklæret insolvent. Denne kendelse blev forkyndt for parterne og Fogasa.

22 Herefter fremsatte J.V. Olaso Valero krav om, at Fogasa udbetalte garantiydelser, hvilket denne afviste ved afgørelse af 30. oktober 2001. Hvad angår godtgørelsen for uberettiget afskedigelse har Fogasa gjort gældende, at det herfor krævede beløb var blevet fastsat ved forlig, og at beløbet således ikke var tilkendt ved dom, ved en afgørelse fra den kompetente arbejdsmarkedsmyndighed eller ved en retsafgørelse, der supplerer denne afgørelse i overensstemmelse med artikel 14, stk. 2, i kongeligt dekret 505/85.

23 Ved dom af 20. marts 2003 frifandt Juzgado de lo Social nr. 16, Valencia, Fogasa i den sag, J.V. Olaso Valero havde anlagt til prøvelse af den ovennævnte afgørelse fra Fogasa.

De præjudicielle spørgsmål

24 I forelæggelseskendelsen har Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana, hvortil ovennævnte dom blev appelleret, bemærket, at spørgsmålet om »salarios de tramitación« allerede er blevet afgjort ved Domstolens dom af 12. december 2002, Rodríguez Caballero (sag C-442/00, Sml. I, s. 11915).

25 Hvad angår godtgørelse for uberettiget afskedigelse har den nationale ret påpeget, at det i forhold til artikel 28 i lov om arbejdstageres forhold ser ud til, at begrebet »løn« i spansk ret kan sigte til noget mere end løn, idet der kan være tale om »vederlag« eller »andre ydelser«.

26 Den forelæggende ret er for det første i tvivl om, hvorvidt direktiv 80/987 i almindelighed finder anvendelse på den godtgørelse, som udbetales til en arbejdstager, som uberettiget er blevet afskediget, ikke mindst i betragtning af præmis 26 og 27 i Rodríguez Caballero-dommen. Navnlig bemærker den forelæggende ret, at henvisningen til »fratrædelsesgodtgørelse ved et ansættelsesforholds ophør, hvor der er hjemmel herfor i national ret« blev indsat i artikel 3 i direktiv 80/987 ved direktiv 2000/74/EF. Endvidere har den bemærket, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 80/987 nævner løn og i den forbindelse anfører perioder, som vanskeligt kan forenes med ideen om godtgørelse. Medmindre der i forhold til artikel 28 i lov om arbejdstageres forhold anlægges en helt ny fortolkning af det retlige lønbegreb, der omfatter godtgørelse for uberettiget afskedigelse, følger det af spansk ret, at direktiv 80/987 ikke finder anvendelse på en sådan godtgørelse, eftersom de nationale bestemmelser i denne henseende stiller arbejdstagerne gunstigere end de fællesskabsretlige bestemmelser.

27 For det andet nærer den forelæggende ret en vis tvivl i relation til overholdelsen af det almindelige lighedsprincip og princippet om forbud mod forskelsbehandling, som der henvises til i præmis 30, 31, 32 og 33 i Rodríguez Caballero-dommen. Af

denne dom fremgår det, at hvis bestemmelserne i artikel 33 i lov om arbejdstageres forhold og i kongeligt dekret 505/85 er omfattet af fællesskabsrettens anvendelsesområde, kan det som i tilfældet med »salarios de tramitación« heraf udledes, at såfremt alle uberettiget afskedigede arbejdstagere — såvel dem, for hvem dette er fastslået ved dom, som dem, der på grundlag af en anerkendelse af, at afskedigelsen var uberettiget, har indgået et forlig — i tilfælde af manglende genansættelse erhverver ret til en godtgørelse, kan den begrænsning, der er fastsat i artikel 33, stk. 2, i lov om arbejdstageres forhold med hensyn til godtgørelser, der tilkendes ved dom eller administrativ afgørelse, ikke være objektivt begrundet.

28 Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana har anført, at Fogasa i henhold til artikel 28, stk. 3, i kongeligt dekret 505/85 rådede over tilstrækkelige garantier for at undgå enhver form for svig. Den har videre anført, at forliget, der er indgået i overensstemmelse med LPL's artikel 84, kontrolleres strengt af den ret, der skal godkende det, navnlig i tilfælde som det foreliggende, hvor garantiinstitutionen selv under sagen har anerkendt, at det beløb, arbejdstageren har fremsat krav om, var korrekt, med de i spansk ret fastsatte satser og begrænsninger.

29 Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana har på grundlag af disse betragtninger besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende to præjudicielle spørgsmål:

»1) Er en som følge af uberettiget afskedigelse krævet godtgørelse omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 80/987/EØF [...], således som dette var affattet før direktiv 2000/74/EF?

2) Kan det under hensyntagen til overholdelsen af lighedsprincippet og princippet om forbud mod forskelsbehandling antages, at bestemmelsen i artikel 33, stk. 2, i [lov om arbejdstageres forhold], for så vidt som der herefter kræves en dom eller en administrativ afgørelse som betingelse for, at Fogasa udbetaler en hertil svarende godtgørelse, ikke er objektivt begrundet og derfor ikke skal bringes i anvendelse?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

30 Direktiv 80/987's anvendelsesområde er defineret i dette direktivs artikel 1. Direktivets artikel 1, stk. 1, sammenholdt med artikel 3, stk. 1, viser, at dette kun angår arbejdstagernes tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, når disse tilgodehavender vedrører løn i henhold til nævnte artikel 3, stk. 1 (jf. Rodríguez Caballero-dommen, præmis 26).

31 Ifølge artikel 2, stk. 2, i direktiv 80/987 tilkommer det national ret at præcisere udtrykket »løn« og at definere indholdet heraf (Rodríguez Caballero-dommen, præmis 27). I det foreliggende tilfælde henviser dette direktiv således til spansk ret.

32 Den omstændighed, at direktiv 80/987 knytter udbetaling af løn til referenceperioder, udelukker ikke dets anvendelse på godtgørelse for uberettiget afskedigelse. Dette bestyrkes af direktivets artikel 3, i den affattelse, som følger af direktiv

2002/74, som, samtidig med at den fortsat knytter udbetaling til disse perioder, udtrykkeligt henviser til fratrædelsesgodtgørelse ved ansættelsesforholds ophør.

33 Det første spørgsmål skal derfor besvares med, at det påhviler den forelæggende ret at fastslå, om begrebet »løn« som defineret i national ret omfatter godtgørelse for uberettiget afskedigelse. Hvis dette er tilfældet, er denne godtgørelse omfattet af direktiv 80/987 i dettes affattelse forud for ændringen ved direktiv 2002/74.

Det andet spørgsmål

34 Beføjelsen til i national ret at præcisere de ydelser, som garantiinstitutionen har ansvaret for, er undergivet de grundlæggende rettigheder, herunder navnlig det almindelige lighedsprincip og princippet om forbud mod forskelsbehandling. I henhold til dette princip må forhold, der er sammenlignelige, ikke behandles forskelligt, medmindre en sådan forskelsbehandling er objektivt begrundet (Rodríguez Caballero-dommen, præmis 29-32).

35 Arbejdstagere, der uberettiget er blevet afskediget, befinder sig i en sammenlignelig situation, for så vidt som de har ret til godtgørelse i tilfælde af manglende genansættelse.

36 Den forskelsbehandling, som disse arbejdstagere undergives i henhold til spansk lovgivning, idet Fogasa kun tager hensyn til krav om godtgørelse for uberettiget afskedigelse, når godtgørelsen er tilkendt ved dom eller administrativ afgørelse, er

således kun tilladt, hvis en sådan forskelsbehandling er objektivt begrundet (jf. i denne retning Rodríguez Caballero-dommen, præmis 34).

37 Det bemærkes i denne forbindelse, at der ikke af sagsakterne fremgår noget nyt, som Domstolen ikke allerede har haft lejlighed til at efterprøve i præmis 36-38 i Rodríguez Caballero-dommen. Heraf følger, at der ikke er fremført noget overbevisende argument, som kan retfærdiggøre den forskellige behandling af krav om godtgørelse for uberettiget afskedigelse, som er tilkendt ved dom eller administrativ afgørelse, og krav om godtgørelse for uberettiget afskedigelse, som er aftalt ved forlig.

38 På baggrund af ovenstående må det andet spørgsmål besvares således, at når krav om godtgørelse for uberettiget afskedigelse, som er tilkendt ved dom eller administrativ afgørelse, ifølge de relevante nationale bestemmelser er omfattet af begrebet »løn«, skal tilsvarende krav, der er aftalt ved forlig som i den foreliggende sag, anses for tilgodehavender, som arbejdstagere i medfør af en arbejdsaftale eller et ansættelsesforhold har erhvervet, og som vedrører løn i direktiv 80/987's forstand. Den nationale ret bør tilsidesætte en national bestemmelse, som i strid med ligebehandlingsprincippet ikke lader begrebet »løn« i henhold til denne bestemmelse omfatte de sidstnævnte tilgodehavender.

Sagens omkostninger

39 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om

sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

1) **Det påhviler den forelæggende ret at fastslå, om begrebet »løn« som defineret i national ret omfatter godtgørelse for uberettiget afskedigelse. Hvis dette er tilfældet, er denne godtgørelse omfattet af Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens i dettes affattelse forud for ændringen ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2002/74/EF af 23. september 2002 om ændring af direktiv 80/987.**

2) **Når krav om godtgørelse for uberettiget afskedigelse, som er tilkendt ved dom eller administrativ afgørelse, ifølge de relevante nationale bestemmelser er omfattet af begrebet »løn«, skal tilsvarende krav, der er aftalt ved et forlig som i den foreliggende sag, anses for tilgodehavender, som arbejdstagere i medfør af en arbejdsaftale eller et ansættelsesforhold har erhvervet, og som vedrører løn i direktiv 80/987's forstand. Den nationale ret bør tilsidesætte en national bestemmelse, som i strid med ligebehandlingsprincippet ikke lader begrebet »løn« i henhold til denne bestemmelse omfatte de sidstnævnte tilgodehavender.**

Underskrifter